

Balanceren tussen dubbele rollen

Onderzoek onder zzp'ers in de gezondheidszorg

Josette Dijkhuizen, Max van Leipsig

Het is niet eenvoudig voor zzp'ers om actief en duurzaam inzetbaar te blijven in de Nederlandse zorgsector. Ze moeten navigeren door een complexe wereld waarin ze een balans moeten vinden tussen hoogwaardige zorg bieden en een eigen bedrijf runnen. Ze zijn onmisbaar door de vergrijzende bevolking en het alsmear groeiende personeelstekort in de zorgsector. Daarom is het belangrijk dat ze deze twee rollen kunnen combineren en zich blijven ontwikkelen, zowel op het gebied van zorg als ondernemerschap. Op welke manier leren ze, waar worden ze door gemotiveerd en welke belemmeringen zijn er?

Het vermogen om te presteren van zzp'ers in de zorg hangt sterk af van hun voortdurende persoonlijke en professionele ontwikkeling; een proces dat bekendstaat als Leven Lang Ontwikkeling (LLO). LLO is een overkoepelende term voor verschillende manieren van zelfontwikkeling. Leren kan op verschillende manieren: door formeel leren, dat verwijst naar het deelnemen aan systematische en georganiseerde trainingen en cursussen, en door informeel en non-formeel leren. Deze laatste twee termen verwijzen naar leren door middel van feedback en het uitvoeren van taken, en door middel van zelfstudie. Door tijd en aandacht te besteden aan deze verschillende manieren van ontwikkeling, kan iemand zelf een belangrijk bijdrage leveren aan zijn of haar duurzame inzetbaarheid.

Het onderzoek

Er is nog maar weinig bekend over de deelname aan LLO van ondernemers. Daarom deden we een kwalitatief onderzoek onder vijftien zelfstandige zorgprofessionals. We doken in hun levens en bekeken hoe zij omgaan met hun zelfontwikkeling. We interviewden deze groep zzp'ers, die bestond uit zowel mannen als vrouwen. De jongste was 28 jaar en de oudste 56 jaar. Van deze groep werkten er acht personen als verpleger, drie als sociaalpedagogisch medewerker, twee als individueel begeleider in de maatschappelijke zorg, een persoon als verzorgende IG'er en iemand als coördinerend verpleegkundige in de gehandicaptenzorg. Het onderzoek besteedt aandacht aan de twee verschillende rollen die deze zzp'ers aannemen in hun werk, namelijk het tegelijkertijd zijn van zorgprofessional én ondernemer. De interviews richtten zich op de manieren van leren die worden ingezet en de verschillende factoren die deze betrokkenheid stimuleren of juist belemmeren.

Belemmeringen kunnen veroorzaakt worden door bijvoorbeeld:

- iemands houding tegenover LLO;
- de houding van iemands omgeving tegenover LLO;

- iemands zelfvertrouwen om LLO aan te gaan;
- intrinsieke en extrinsieke motivatie om LLO aan te gaan;
- iemands bewustzijn van de kansen en verwachtingen van LLO;
- adequaatheid van externe condities om daadwerkelijk LLO aan te gaan.

Hoewel leren op het gebied van de gezondheidszorg breed wordt omarmd, staat zelfontwikkeling als ondernemer vaak op de tweede plaats.

De resultaten van het onderzoek

Zzp'ers in de zorg geven aan veel waarde te hechten aan LLO, vooral als het gaat om de gezondheidszorg. Zij associëren LLO met het bieden van kwalitatieve zorg en persoonlijke groei. Maar het belang van zelfontwikkeling op het gebied van ondernemerschap wordt door sommigen niet als zodanig erkend, omdat zij het vooral als een functionele noodzaak beschouwen en niet als een wens vanuit zichzelf.

LLO gerelateerd aan gezondheidszorg

Er heerst een groot vertrouwen in het aangaan van LLO gerelateerd aan gezondheidszorg door intrinsieke interesse en bekendheid met het vakgebied. Ook voelen de meeste deelnemers zich door hun omgeving aangemoedigd om zich bezig te houden met zorggerelateerde LLO. Dit gevoel van aanmoediging kwam bijvoorbeeld van collega's, cliënten, en verschillende organisaties, zoals bemiddelingsbureaus. Het was voor hen niet altijd duidelijk wat er werd verwacht van hun professionele ontwikkeling. Maar richtlijnen vanuit de (bemiddelings)organisatie hielpen daarbij wel.

LLO gerelateerd aan ondernemerschap

Bij LLO gerelateerd aan ondernemerschap ont-

breekt aanmoediging uit de omgeving, wat leidt tot meer individuele verantwoordelijkheid. Het vertrouwen in LLO op het gebied van ondernemerschap varieert aanzienlijk, waarbij sommige deelnemers zich minder toegerust of gemotiveerd voelen om te investeren in hun ondernemersvaardigheden. Dit kwam vooral naar voren op gebieden als de financiële administratie, waarbij sommige zzp'ers aangeven moeite te hebben met het bijhouden van hun boekhouding en het begrijpen van belastingzaken. Daarnaast speelden wet- en regelgeving een rol; respondenten merkten op dat er weinig duidelijke informatie beschikbaar is over de regels en verplichtingen voor zelfstandig ondernemerschap in de zorg, waardoor zij vaak zelf moeten uitzoeken wat er van hen verwacht wordt. Ook de positionering binnen de zorgsector werd als uitdaging genoemd. Hoewel acquisitie een belangrijk aspect is, gaven sommige respondenten aan dat ze zich vooral op de inhoud van hun werk richten en minder bezig zijn met het actief positioneren van hun onderneming of het ontwikkelen van een langetermijnstrategie.

De grootste drijfveer voor velen om zich te ontwikkelen, is zelfverbetering en het streven naar het leveren van de best mogelijke zorg.

Verder kwam naar voren dat tijdmanagement en het bewaken van een gezonde werk-privébalans voor sommigen erg lastig is. De financiële investering, maar vooral de tijd die nodig is voor verdere ontwikkeling op het gebied van ondernemerschap, weerhield sommige zzp'ers ervan om zich hier actief mee bezig te houden. Dit verklaart deels waarom de focus vaker ligt op zorginhoudelijke scholing dan op ondernemerschap.

Motivatie

Intrinsieke motivatie is de belangrijkste reden voor

leren en ontwikkelen op het gebied van gezondheidszorg. De grootste drijfveer voor velen om zich te ontwikkelen, is zelfverbetering en het streven naar het leveren van de best mogelijke zorg voor de cliënten. Voor LLO op het gebied van ondernemerschap is de intrinsieke motivatie zwakker en wordt betrokkenheid vaak gedreven door operationele noodzaak in plaats van door interesse of plezier. Klanten aantrekken en het voortbestaan van het bedrijf garanderen, gebeurt op basis van extrinsieke motivatie.

Kennis van mogelijkheden

Deelnemers zijn over het algemeen op de hoogte van de mogelijkheden van LLO op het gebied van gezondheidszorg via professionele organisaties en hun netwerken, en weten wat er van hen verwacht wordt. Het bewustzijn van LLO gerelateerd aan ondernemerschap blijkt bij velen lager te zijn, waardoor er vaak individuele inspanningen nodig zijn om hulpmiddelen of richtlijnen te vinden.

Belemmeringen

Belemmeringen voor de betrokkenheid van de zzp'ers op LLO zijn vaak tijd en financiële beperkingen. Het merendeel van hun zelfontwikkeling moet uit hun eigen portemonnee komen en gaat gepaard met het investeren van eigen tijd. Alhoewel dit grote nadelen zijn ten opzichte van werknemers, geven de meeste deelnemers aan dat dit wel een aspect is dat nou eenmaal bij het ondernemerschap hoort.

Formeel, informeel en non-formeel leren

Formeel leren is erg gebruikelijk in de gezondheidszorg, bijvoorbeeld door cursussen en e-learning, maar vrijwel afwezig voor zelfontwikkeling op het gebied van ondernemerschap. Informeel leren vindt plaats door het leren van repetitieve taken, feedback van cliënten en discussies met collega's in de gezondheidszorg. Voor ondernemerschap gebeurt informeel leren vooral via dialogen met andere zelfstandigen. Non-formeel leren, met name zelfstudie, wordt veel gebruikt voor zelfontwikkeling op zowel het gebied van de gezondheidszorg als het ondernemerschap. Bij gezondheidszorg gaat

het bijvoorbeeld om de voorbereiding op specifieke casussen, bij ondernemerschap vaak om leren van nieuwsbrieven en evenementen georganiseerd door bijvoorbeeld beroepsverenigingen.

Conclusie

Leven Lang Ontwikkelen is essentieel voor de duurzame inzetbaarheid van zzp'ers. Toch zijn de manieren waarop deze zelfstandigen leren benaderen net zo divers als hun rollen. Formeel leren, zoals het volgen van cursussen of het behalen van certificeringen, blijft een hoeksteen om op de hoogte te blijven van zowel bestaande als de nieuwste handelingen in de gezondheidszorg. Maar leren gebeurt niet altijd in een gestructureerde omgeving.

Informeel leren – vaak op het werk – speelt een belangrijke rol. Een verzorger vertelde hoe ze nieuwe technieken leerde om met uitdagend patiëntendrag om te gaan door simpelweg te reflecteren op haar dagelijkse ervaringen en deze te bespreken

met collega's. Op een soortgelijke manier zorgt non-formeel leren, zoals zelfstudie of het volgen van workshops, ervoor dat deze zorgprofessionals zich kunnen blijven ontwikkelen.

Voor velen is zelfgestuurd leren een essentieel onderdeel van hun ondernemerschap. Maar hoewel leren op het gebied van de gezondheidszorg breed wordt omarmd, staat zelfontwikkeling als ondernemer vaak op de tweede plaats. Weinig deelnemers melden dat ze deelnamen aan formele ondernemerstrainingen, waarbij ze een gebrek aan bewustzijn en toegankelijke bronnen aangeven. Het runnen van een bedrijf is meestal een middel om een doel te bereiken – een manier om de beste zorg te leveren – in plaats van een passie. De verschillen in bijna elk van de bovengenoemde factoren wijzen erop dat er nog veel winst te behalen is op het gebied van ondernemerschap, met name op het creëren van meer bewustwording. ■

Prof. dr. Josette Dijkhuizen is ondernemer en bijzonder hoogleraar aan Tilburg University.

Max van Leipsig is masterstudent aan Tilburg University.